

реалізації кластерних проектів, небажання ризикувати через відсутність нормативно-правових документів, що регулюють діяльність кластерів; недостатні гарантії підтримки кластерних проектів з боку інституційних інвесторів; слабка мотивація до створення кластерів у регіональних підприємств; відсутність налагодженого партнерства між органами влади та підприємницьким сектором.

Отже, нами було розглянуто передумови утворення та розвитку кластерних об'єднань харчової промисловості у Запорізькій області. Вигідне географічне розташування, цінні природно-кліматичні умови та історико-культурні ресурси, зацікавленість органів державної влади у кластерній моделі розвитку економіки регіону, наявність розгалуженої інфраструктури, високий рівень розвитку бізнесу, значна конкурентоспроможність продукції підприємств і організацій, а також наявність висококваліфікованої системи професійної освіти та професійних кадрів створюють передумови для впровадження в регіоні мережі кластерних структур у харчової промисловості регіону.

Стосовно перспектив подальшого розвитку кластерних об'єднань підприємств харчової промисловості в Запорізькому регіоні зазначимо наступне. Як перспективу подальших наукових розробок у цьому напрямі необхідно розглянути можливість створення кластерів у різних підгалузях харчової промисловості, а саме молочної та хлібопекарської. Подальші дослідження за даною тематикою пов'язані з оцінкою інноваційного потенціалу підприємств учасників кластерного об'єднання, визначення рівня взаємозв'язків та взаємодії між ними з метою визначення ефективності діяльності та перспектив розвитку кластера.

Література

1. Статистичний щорічник Запорізької області за 2010 рік / за ред. В. П. Головешка. – Запоріжжя : Голов. упр. статистики у Запорізькій обл., 2011. – 490 с.
2. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл. – М. : Прогресс, 1993. – 994 с.
3. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер ; пер. с англ. – М. : Международные отношения, 1993 – 896 с.
4. Соколенко С. И. Промышленная и территориальная кластеризация как средство реструктуризации / С. И. Соколенко // Безопасность Евразии. – 2002. – № 1. – С. 432–437.
5. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2011 [Електронний ресурс] // Фонд “Ефективне управління”. – Режим доступу: http://www.competitiveukraine.org/competitive_report
6. Череп А. В. Створення та розвиток кластерних об'єднань підприємств харчової промисловості: теорія та практика : монографія / А. В. Череп, Т. В. Пуліна. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2011. – 260 с.

УДК 330.1:658

І. М. РЄПНА

Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

РАНЖУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Розглянуто результати рейтингового аналізу вітчизняних промислових підприємств за обсягами та структурою реалізованої промислової продукції. Доведено, що темпи розвитку промислового сектора економіки є наслідком ефективного управління активами саме промислових підприємств країни що детермінує якість та спрямованість економічного зростання держави. Виокремлено пріоритетні напрями подальшого розвитку промислового виробництва.

The results of rating analysis of domestic industrial enterprises are considered after volumes and structure of the realized industrial products. It is well-proven that rates of development of industrial sector of economy are the consequence of effective management of assets exactly of industrial enterprises of country that determines quality and orientation of the economy growing of the state. Priority directions of further development of industrial production are distinguished.

Промисловість є однією з провідних галузей економіки, яка утворює фундамент науково-технічної трансформації, економічного зростання і соціального прогресу суспільства. На сьогоднішній день в країні нараховується майже 125 тис. промислових підприємств. На фоні прояву кризових явищ наявність стійкої тенденції щодо збільшення кількості промислових підприємств свідчить про покращення загальної національної економічної ситуації, підвищення рівня протиприродності і зацікавленості інвесторів у вливанні капіталу в реальні активи країни.

В межах попереднього дослідження [1, с. 225–232] було виявлено, що в промисловості зосереджена найбільша кількість активів (30–35 %) економіки України (рис. 1). Аналізу ефективності їх формування та використання присвячені праці багатьох відомих вітчизняних і закордонних вчених (І.А. Бланк, Б. Лев, Гері Кокінз, Джеймс Р. Хитчнер, М.К. Марінічева, О.Г. Мендрул, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.) які пояснюють це тим, що виробнича діяльність традиційно акумулює в собі більш широкий спектр економічних активів. Зважаючи на те, що кількість підприємств промисловості складає тільки 12–14 % від загальної кількості суб'єктів ЄДРПОУ за основними видами економічної діяльності, то слід приділити більше уваги дослідженню економікоутворюючих напрямів підприємницької діяльності.

Метою статті є дослідження першоджерел формування економіки України та змін в структурі вітчизняної промисловості задля побудови програм подальшого її розвитку.

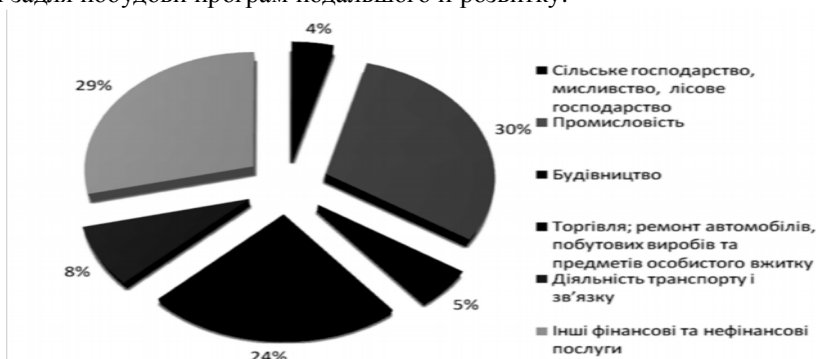


Рис. 1. Структура промисловості України за обсягами залучених активів

Прискорення процесів глобалізації і становлення постіндустріальних суспільств безпосередньо пов'язані з якісними змінами у розвитку світового промислового виробництва. Україна, щоб увійти в коло економічно розвинутих країн, обов'язково має відслідковувати перебіг глобальних процесів, враховуючи їхні основні тенденції і при формуванні власної промислової політики. В таблиці 1 та на рис. 2 представлені відповідно дані щодо обсягів та структури реалізованої продукції в Україні за видами економічної діяльності.

Таблиця 1

Обсяг реалізованої промислової продукції за видами економічної діяльності*

Вид економічної діяльності	КВЕД	Рік			
		2007	2008	2009	2010
Промисловість	(C D E)	717076,7	917035,5	806550,6	1065108,2
Добувна промисловість	C [CA,CB]	56348,6	85755,4	67242,6	106933,7
Переробна промисловість	D	530162,7	668466,4	559266,5	730544,1
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	DA	109959,9	139892,4	159550,1	192154,1
Легка промисловість	[DB, DC]	7034,1	8201,5	7511,9	8529,7
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	DD	5796,4	6786,6	6357,3	7384,8
Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	DE	16788,0	20539,3	22126,3	26004,0
Виробництво коксу, продуктів нафтопереробка	DF	52527,7	66135,2	53746,4	73003,0
Хімічна та нафтохімічна промисловість	[DG, DH]	43911,4	55576,4	48473,6	62303,9
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	DI	27464,5	34314,6	23987,4	27967,3
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	DJ	157450,5	202034,6	141498,0	199901,3
Машинобудування	[DK, DL, DM]	98339,9	121780,4	85833,0	116348,5
Інші галузі переробної промисловості	DN	10890,3	13205,4	10182,5	16947,5
Виробництво та розподіл електроенергії, газу та води	E	130565,4	162813,7	180041,5	227630,4

Джерело. *Статистичний збірник "Промисловість України у 2007–2010 роках" [2].

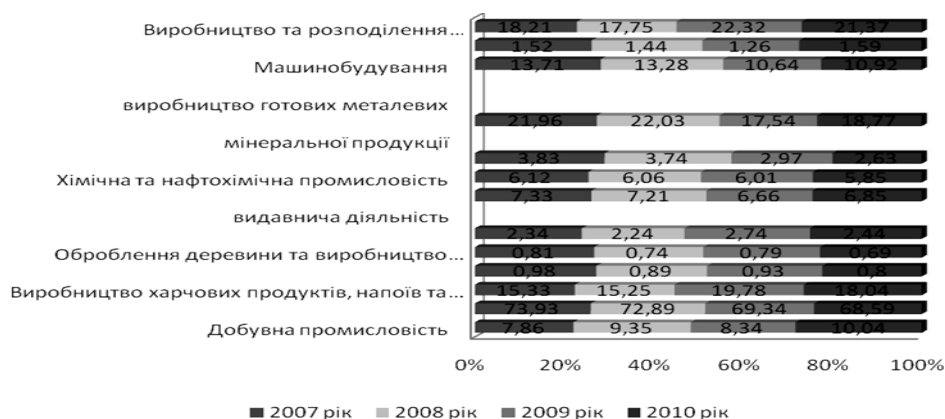


Рис. 2. Структура реалізованої промислової продукції за видами діяльності

Аналізуючи обсяг та структуру реалізованої промислової продукції за видами діяльності за 2007–2010 рр. (табл. 1, рис. 2) слід зазначити, що переробна промисловість займає ключове місце в структурі промисловості України (її частка коливається в межах 68–74 %). Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води знаходиться на другому місці і його частка коливається в межах 18–23 %. Частка добувної промисловості впродовж 2007–2010 рр. порівняно невелика – всього 7–10 % у структурі реалізованої вітчизняної промислової продукції. Це ще раз свідчить про те, що у промисловості домінують третій і четвертий технологічні уклади. Їх частка у промисловому виробництві становить 95 %. Основою цих укладів є металургійна, харчова промисловість, хімічна, паливно-енергетичний комплекс, більшість галузей машинобудування. Частка п'ятого і шостого технологічних укладів не перевищує 5 %. Основою цих укладів є електронна промисловість, обчислювальна, волоконно-оптична техніка, програмне забезпечення, телекомунікації, роботобудування, інформаційні послуги, біотехнології.

Криза, що розгорталася у світі у 2008–2009 рр., продемонструвала значні дисбаланси розвитку світогосподарської системи та структурну відсталість української економіки, її неготовність до різких коливань попиту та загострення конкуренції на сировинних ринках. Україна відчула негативні наслідки світової фінансово-економічної кризи з квітня 2008 р. через різке скорочення зовнішнього попиту. У 2009 р. найскладніших випробувань зазнав промисловий комплекс України, зокрема металургія у результаті чого глибина падіння обсягу промислового виробництва досягла 21,9 % (рівень промислового виробництва повернувся на позначку 2003–2004 рр.) У цілому 2009 р. закінчився падінням ВВП на 15,1 %, будівництва – на 48,2 %, інвестицій в основний капітал – на 65,1 %. Індекс споживчих цін становив 112,3 %, рівень безробіття збільшився до 8,8 %. Вперше за останні десять років в економіці збитки підприємств перевищили прибутки на 31,6 млрд грн.

З початку 2010 р. в економіці держави відбуваються певні позитивні зрушення, що сприяє подоланню негативних наслідків впливу світової фінансово-економічної кризи та соціально-економічному розвитку країни.

Приріст промислового виробництва в Україні за 2010 р. становив 10,8 % проти падіння в минулому році на 28,3 %. Основний внесок у приріст промислового виробництва у 2010 р., порівняно із 2009 р., був забезпечений виробництвом продукції металургії (приріст на 12,7 % проти падіння на 36,9 %), машинобудування (приріст на 32,9 % проти падіння на 51,2 %), хімічної та нафтохімічної промисловості (приріст на 20,2 % проти падіння на 30,3 %), рис. 3.



Рис. 3. Динаміка темпів приросту промислового виробництва за основними видами економічної діяльності, %

Динаміка промислового виробництва України протягом січня-вересня 2010 р. свідчить про поступове його відновлення після кризового падіння. За даними Держкомстату України в переробній промисловості після кризи 2009–2010 рр. відбувається нормалізація збільшення індексу виробництва (рис. 4).

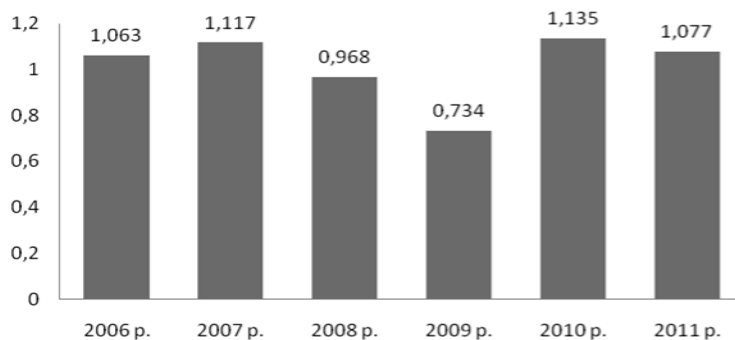


Рис. 4. Динаміка індексів виробництва у переробній промисловості

Опираючись на структуру реалізованої продукції проведемо внутрішнє ранжування напрямів економічної діяльності переробної промисловості (табл. 2).

Таблиця 2

Внутрішній рейтинг переробної промисловості за структурою реалізованої продукції

Місце	Рік			
	2007	2008	2009	2010
I	29,7 %. Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	30,2 %. Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	28,5 %. Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	27,4 %. Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів
II	20,7 %. Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	20,9 %. Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	25,3 %. Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	26,3 %. Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів
III	18,5 %. Машинобудування	18,2 %. Машинобудування	15,3 %. Машинобудування	15,9 %. Машинобудування
IV	9,9 %. Виробництво коксу, продуктів нафтопереробки	9,9 %. Виробництво коксу, продуктів нафтопереробки	9,6 %. Виробництво коксу, продуктів нафтопереробки	10,0 %. Виробництво коксу, продуктів нафтопереробки
V	8,3 %. Хімічна та нафтохімічна промисловість	8,3 %. Хімічна та нафтохімічна промисловість	8,7 %. Хімічна та нафтохімічна промисловість	8,5 %. Хімічна та нафтохімічна промисловість
VI	5,2 %. Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	5,1 %. Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	4,3 %. Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	3,8 %. Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції
VII	3,2 %. Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	3,1 %. Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	4,0 %. Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	3,6 %. Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність
VIII	2,1 %. Інші галузі переробної промисловості	2,0 %. Інші галузі переробної промисловості	1,8 %. Інші галузі переробної промисловості	2,3 %. Інші галузі переробної промисловості
IX	1,3 %. Легка промисловість	1,2 %. Легка промисловість	1,3 %. Легка промисловість	1,2 %. Легка промисловість
X	1,1 %. Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	1,0 %. Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	1,1 %. Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	1,0 %. Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів

Лідерами переробної промисловості за структурою промислової продукції впродовж 2007–2010 рр. визнані два напрями економічної діяльності: “Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів” та “Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів” їх частки коливаються в межах 25–30 % та 20–29 % відповідно.

В умовах сьогодення одним з пріоритетів розвитку промисловості в Україні в ряду стратегічних завдань щодо підвищення конкурентоспроможності та захисту вітчизняної продукції, в основу якої покладено процес інтеграції виробництва, фінансів, науки та освіти є створення інноваційної системи. Перехід до такого розвитку зумовлює здійснення низки значних економічних перетворень та створення нового спектру організаційно-економічних і інституціональних рішень.

Враховуючи особливості кон'юнктури світового та внутрішнього ринку до пріоритетних виробництв, які можуть сприяти швидкому підвищенню промислово-технологічної переробки та посиленню конкурентоспроможності вітчизняної продукції необхідно віднести:

- у машинобудуванні – виробництво авіаційної і ракетно-космічної техніки, приладо-, судно-, автомобілебудування, виробництво новітнього рухомого складу та іншого обладнання для залізничного транспорту, міських автобусів, комунального, енергетичного і сільськогосподарського машинобудування тощо;
- у металургійній промисловості – виробництво високоміцних та водо- і газопровідних труб з покриттям, алюмінієвої фольги, сталевих арматури тощо;
- у хімічній і нафтохімічній промисловості – виробництво мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин, синтетичного корду, полімерів та виробів з них, автомобільних шин тощо;
- у деревообробній промисловості – виробництво спеціальних видів паперу, картону, меблів, сірників та ін.;
- у промисловості будівельних матеріалів – виробництво високоякісного скла, крейди, санітарної кераміки, новітніх матеріалів для будівництва тощо;

– у легкій промисловості – поглиблена переробка льону, шкірсировини, швейне та трикотажне виробництво;
– у харчовій промисловості – виробництво широкого спектра харчових продуктів та лікувально-профілактичних, препаратів на основі рослинної сировини, харчових домішок тощо.

На сьогодні Україна має власне виробництво більшості видів промислової продукції, що сприяє забезпеченню її власних потреб власною продукцією: підприємства машинобудування, харчової, легкої та хімічної промисловості, а також металургії і оброблення металу.

Подальший розвиток переробних підприємств повинен орієнтуватися на підтримання балансу між сировинною базою та потужностями промисловості, а також між обсягами виробництва кінцевої продукції та можливостями її реалізації. Неузгодженість в обсягах сировинних ресурсів і розмірах виробничої потужності призводить до порушення ритму роботи, надмірного продовження чи скорочення тривалості виробничого періоду, недовикористання виробничих потужностей, нераціональних перевезень сировини і продукції. Основними напрямками підвищення ефективності роботи переробних галузей є реконструкція матеріально-технічної бази на основі науково-технічного прогресу, вдосконалення економічних відносин між виробниками сировини та її переробниками, підвищення якості продукції

Література

1. Репіна І. М. Моніторинг продуктивності активів промисловості України: вчені записки : зб. наук. пр. – Вип. 12 / відп. ред. А.Ф. Павленко. 2010. – С. 225–232.
2. Статистичний збірник “Промисловість України у 2007–2010 роках”.

УДК 338.246.4(477)

Н. В. СКРИННИК

Хмельницький національний університет

ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Досліджено міру державного втручання на формування ефективної регіональної структури економіки, визначено мету, пріоритети, інструменти і методи структурної регіональної політики.

Investigated the state influence on the formation of effective regional economic structure, defined objectives, priorities, instruments and methods of structural regional policy.

Постановка проблеми. Через необхідність подолання наслідків економічної кризи 2008–2009 рр. пріоритетами державної політики в 2010–2011 рр. було визначено відновлення системи соціального захисту громадян та стабілізацію національної економіки. На 2012 р. метою програми економічного і соціального розвитку України є забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці шляхом підвищення її конкурентоспроможності [1]. Нинішній період характеризується підвищенням ролі регіонів у соціально-економічному розвитку країни, а отже вирішення проблеми зміцнення конкурентоспроможності економіки регіонів, забезпечення стійкого економічного зростання потребує ефективних структурних змін і пошуку нових підходів до здійснення процесів регіональних структурних змін. Державна структурна політика як загальна стратегія максимізації економічного зростання повинна передбачати комплекс заходів держави, передусім спрямованих на подолання диспропорцій у регіональному розвитку, розвиток депресивних територій, усунення кризових явищ і структурних диспропорцій інвестиційних процесів на регіональному рівні, створення інфраструктури та нормативно-правового підґрунтя для забезпечення структурних змін в економіці регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розробки теоретико-методологічних засад впливу державного регулювання економіки на структурні зрушення досліджували такі економісти як С. Брю, А. Лаффер, К. Макконнелл, Г. Менш, Ф. Модільяні, А. Пігу, В. Петті, Дж. Стігліц, С. Фішер, М. Фрідмен, Дж. Хансен, Л. Харрис, Й. Шумпетер та ін. Проблемами структурної перебудови та вивченням можливості державного впливу на перебіг цих процесів як на національному, так і на регіональному рівнях присвячені праці вітчизняних вчених С.О. Білої, З.С. Варналія, А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, Я.А. Жаліло, В.І. Крючкової, С.В. Мочерного, Л.М. Шаблістої та ін.

Невирішені частини проблеми. Високий ступінь відкритості економіки (а міра відкритості регіону обласного рангу значно вища ніж держави загалом, оскільки економічний стан області залежить від якості та обґрунтованості рішень вищих органів державної влади) вимагає адекватних і своєчасних заходів подолання системних диспропорцій та їх наслідків – проявів внутрішньої нестабільності. Відсутність системних структурних реформ в Україні та тенденції до посилення структурного дисбалансу її регіонів, невирішені проблеми економіки Хмельницької області, що характеризується незначною доданою вартістю, значною часткою збитково працюючих підприємств та значними міжрайонними диспропорціями в економічному розвитку, зумовлює актуальність досліджень з цієї проблематики.